

N° 1

Januaro - Marto 2007

KURIERO INTERNACIONALA

Redaktero: Jean Martignon

Imprimata en Europa

REDAKTERO: Jean Martignon
12,rue Maurice Utrillo,
F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France
e-adresi : jeanmartignon@minitel.net
martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigasas ye singla trimestro e la yarala abono esas po 10 euri. Publikigita kun la afabla helpo da : Editerio Krayono - Fernando Tejón, Ponferrada (Hispania), krayono@yahoo.es

L'Ido respondas la advoko di mondo qua perdis sua centro, la koncio di lua spiritalakonekteso, e l'etikala valoraji di personala diciplino e sociala responsiveso.

Karl Schlotterbeck

VORTO DAL REDAKTERO

QUALE NI POVUS ATRAKTAR NOVA ADHERANTI AD IDO ?

Ico esas la lancinanta questiono quan ni, Idisti, pozas konstante a ni. Ni esas ya tre mikranombra e ni ne savas quale rekrutar nov adepti. Certe danke la interreto kelka novici venas a ni. Ula de li esas tre entuziasmoza, ma pose la entuziasmo dil komencanti, quale sempre, desaparas ed anke multa de ca novici ne restas inter ni. Nia nombro certe kreskas, ma nur tre lente. E, ni ne povas vivar komfortoze nia Idisteseso. Nome, ni havas nur tre poka buletini, ed, ecepte ADAVANE, oli aparas neofte e mem kelkafoye nereguloze. Ni ne havas mencioninda literaturo, tante plu ke

la skarsa, nun existanta Idisti ne kurajigas la eventuala autori produktar ulo. Kompreneble, la situeso esus plu bona kun plu granda nombro de movadani. Nome, se la fakto povas esar bona ke ni omna interkonocas ; kande esas mala relati inter ni, ico esas katastrofo, nam ni ne havas moyeni , cakaze, eskapar mal atmosfero e ni ne havas la posibleso transirar ad alternativa organizuri.

En Espo, pro la grandanombra (kompare a ni) Espisti, on havas min multe la problemo pri personala relati. E, se on havas desfacilaji kun grupo on povas facile transirar ad altra grupo.

Anke esas mala ke esas nur un organizero por internaciona renkontri, ofte misselektita. En " Esperantujo " (Esperantia) ta qua ne prizas la loko ube esas la yarala universala kongreso, havas la posibleso selektar mult altra loki kom renkontreyi dum la sama yaro, ube lu povos renkontrar multe plu multa homi kam che nia konferi. Ico esas posibla pro la multe plu granda nombro.

Do quale rekrutar ?

Se ni probas atraktar amiki o konocati a nia preferata idioma, ni havos granda fortune se ni sukcesas kaptar kelka homi. Ed onu bezonas havar forta karismo. Ne omna homi posedas ica dezirinda qualeso. Agante tale, ni restos tamen pokanombra e la majoritato de ni pluduros diskutar vane e frivole pri linguala problemeti e pri nenecesa reformi pludurante igar nia movado seninteresa.

Mea-opinione, ni absolute devas trovar meceno, qua, kompreneble interesesus pri Ido ma anke esus kapabla divenigar ol profitoza afero. La problemo esas : quale trovar tala meceno ? La Idisti devus havar la tasko okupesar pri ico. Me ipsa serchis plurafoye, tote vane, meceno. La preirinta foyo esis kande me propozis Ido a papo Benediktus XVI kom propagado-instrumento por la Eklezio. La respondo dil papala kancelerio esis afabla, ma negativa. Me publikigas lua tradukuro en ica numero di K.I. Ma se la ULI-prezidanto, o lua sekretario agus simile a me, ico havus plu mult importo kam mea agado da sentitula homo. E, se multa Idisti serchus sorgoze meceno, lore fine ni atingus forsan ulo.

Me ne tro kredas la valoro di to quon la Germani nomizas "Bürgerinitiative", to esas esforcar rekrutar amiki e konocati ad Ido en la skopo havor forta movado. Ico, omnakaze niatempe, esus senefika. Anke kande parolesas pri aktiva persono.

Quaradek yari ante nun, nia Espista mifrati havis kom prezidanto dil UEA (Universala Esperanto Asocio, se me ne eroras) tre aktiva viro qua nomesis Ivo Lapenna. Il sucesis kolektar cirkum 1 milion signaturi favore ad Esperanto ! olquin il prizentis ad UN/ONU. La Usana sekreta servi tre desquieteskis, nome kad lua peticiono impresus UN/ONU til la grado aceptigar da lu Espo kom internaciona linguo eminente ed uzata por la dokumentaro di ta internaciona organizuro ? Li organizis stroko, en 1973- 1974, kontre Ivo Lapenna, qua perdis subite e ne-expektite lua ofico. Ico agesis tante inteligente ed habile ke li kredigis (ed Ivo Lapenna kredis ico) ke ica stroko organizesis da komunisti. Il plendis pri ca fakto a plura importanta jurnali dextrana di Ocidentto e me memoras ke, lore, la Franca jurnalo LE FIGARO tre atakis la komunisti qui volas kaptar la povo omnaloke, mem che ulo tam sensignifika kam Esperanto. Ma, stranje, dum la 20 posa yari la prezidanti dil universala Esperanto-asociuro esis Anglosaxoni e nule resortisanti di landi dil

estala komunista bloko. Forsan valoroza tempo perdesis por nia mifrati. Me memoras ke en 1990, kande me esis fervoroza Espisto, me propozis a la direktanti Esperantista di Francilia impulsar Espo che vakanco-klubi. La lora prezidanto di Francilia divenis histeriika e refuzis energioze irga agado tadomene. Plu tarde me koncieskis ke probable, la Franca Esperantisti di ta tempo esis majoritate fervoroza anarkiisti. Por li, Esperanto mustis restar enmanue di

"laboristi" e nule divenar kozo di membri dil pekunioza mez-klasani, quin li konjekteble ne povabus influar ideologiale. Me skribis tamen a la Franca vakancala klubo "Club Méditerranée" kad lua jeranti havas vakancala vilaji en ica klubo ube on povas parolar Esperanto? Tote astonive e miraklatre me recevis respondo da la klubo-direktero ipsa, nome s-ro Gilbert Trigano. Il skribis a me ke lu ja probabis krear vakancala vilaji ube Esperanto esis docata, ma ke lu ne povis pludurar pro ke il ne havis ligili kun valida Espo-organizuri por mantenar e developar la afero, ma il volis esperar por la futuro. Ico esis quaze helpo-advoko. Kelka monati pose, esis nacionala kongreso por Franca Espisti en la urbo Boulogne-sur-mer. Asistis anke ta kongreso la lora prezidanto di UEA, nome Anglo nomata John Well. Kande me parolis a lu pri mea letro, montrante ol a lu, e la posibleso di UEA agar kun s-ro Trigano, il refuzis desafable e mem nepolite. Evidente, ico ne interesis lu. Tale nia mifrati perdas okazioni.

Por ni Idisti, la situeso esas diferanta pro ke ni esas vere tre mikranombra e ke ni ne havas simila ago-possiblesi. Tamen, richa meceno qua entraprezus merkato-analizo por saveskar kad nia linguo havas chanci interesar sat vasta publiko ed en quala medio, povus kaze di pozitiva inquesto-rezulto tre helpar ni e posibligar a ni, fine, vivar komfortoze nia Idisteso. Ico, danke homi qui laborus profesionale por Ido, redaktus interesiva revui (papera ed interretala), tradukus interesiva libri e libreti diversateme, i.a. kartuni* famoza totamonde, organizus internaciona renkontri e kongresi dum la tota yaro e jerus Idista hemi e renkontreyi en agreabla loki. Lo esus tote altra vivo por nia movado e por Ido. Me opinionas ke forsan la medii pri turismo e pri ekologio povus esar fruktifanta por Ido. Ma ica joyigiva utopiajo povos realeskar nur se ni agitas ni e grande esforcas sen disipar tempo, vice diskutachar pri neutilaji.

Me esperas ke, malgre omno, esas kelka Idisti qui esas pronta agar e sucesar. Por la centesma aniversario di Ido, ico esus felica surprizo se ni fine atingus ulo valoroza.

Kordiale via. JM ::: - :::

POS RURALA EXODO KAD URBALA EXODO ?

Un Franca urbano inter tri revas instalar su en la ruro.

Atencez la desiluzioni.

La XXma yarcento markizesis per la rurala exodo, qua vidigis la Franca ruri divenar dezerta profite a la urbi. Kad la XXIma yarcento esos la yarcento dil "urbala exodo" ? Vera migrado komencis, dum la yari 1990, de la urbi a la ruri. Segun la maxim recenta kontado efektigata da Insee (Franca nacionala oficeyo por statistiki), inter 1999 e 2004, la urbala centri perdis 72 habitanti inter 10 000 dum ke la rural arei ganis 88 de li. Inter ita nova rurani 18% esas homi qui divenas retretinti, 41% departis por serchar employo o krear lia labor-aktiveso surloke, lo cetera konsistas ek "rurbani", qui habitas ruro dum ke li pluduras laborar enurbe, kun la detrimento subisar longa voyirado en la transportili.

Omni serchas plu bona vivo-kadro e volas profitar la bonfaci quin adportas a li la fakto habitar en rurala areo ube, opozite a la kustumala opiniono, la sociala e kulturala vivo povas esar tre richa. "Nulatempe me iris tam ofte a la cinemo ed a spektaklo kam depos la tempo kande me habiteskis Creuse (1) " ((1) Creuse esas sudala Franca departemento rurala NDLT), tale naracas Véronique Lazerat, qua esas anciena habitantino di Parisala preurbo e qua instalesas depos 2005 en la provinco Limousin.

La urbo Limoges (chefurbo di Limousin NDLT) esas, on devas dicar lo, pionira koncerne la acepto di exterani. Singlayare depos 1990 konstatesas la instalo de cirkum 10 000 nov arivanti en ita regiono. Olu (Limoges) aceptis, ye la 1ma e 2ma di junio pasinta, la 4ma Ferio dedikata a la instalo di urbani en rurala medio, olqua organizesas dal nacionala Centro por la equipo dil strukturi di la agrokultural exploteyi (Cnasea). Ica evento vizas interrenkontrigar la kandidati qui volas habiteskar en la ruro e lokala kolektivaji, t.e. komunaji de komoni, departementi, regioni, establisuri de interkomona kooperado.

Segun opinion-inquesto, efektigata dum aprilo 2007 dal agenterio BVA che 457 urbani, segun komendo dal Cnasea, 39% de la questionita personi dezirus instalar su en rurala areo e 13% ja havus preciza projeto quin li intencas realigar de nun til kin yari pose. Se onu extensas ica donataji a la totajo de la Franca habitantaro, on povus konkluzar ke 7 milion urbani volas livar la urbi e ke 2,7 million de li asertas ke li agos lo dum la venonta kin yari.

«La tipala exemplo di ca migranti esas paro evanta de 30 til 45 yari, kun tre yuna filii, e qua opinionas ke li vivas en tro poka spacoza kadro enurbe» asertas Jean-Yves Pineau, direktero dil kolektivajo Urbo Ruro, olqua unionas deko de asociuri ed organismi di qui la skopo esas impulsar acepto-politiko favore ad ita nova migranti.

«Ma atencez pri la risiko di desiluzioni, lu avertas, ica nova arivanti en la ruro devas ante komencar lia nova vivo, reflektar trifoye : quala esas lia

vivo-projeto ? Quala esas lia profesionala projeto, dum savar ke esas poka salariizita employi en rurala areo ? En quala tipo de ruo li volas su instalar, kad sude, norde, an litoro, kad en meza montaro, kad proxim od fore de grand urbo ?»

Nome ne esas sempre facila vivar en ruo. On povas agar nulo sen veho-permisilo, onu ne trovas ibe lokacebla habiteyi e la preco dil suli e dil domi tre augmentis dum la recenta yari. La maxim nova statistiki dil «Safer»-i, (organismi specaligita pri la transakti dil agrokultivala suli) indikas ke la preci dil farmo-domi transformita a simpla habiteyi multopleskis ye 2,6 dum periodo de dek yari - t.e. plu kam la preci di ordinara domi - dum ke la precala valoro dil konstruktebla tereni triopleskis. Domo de agrokultival origino, sur 6200 m² de tereno, negociesas, meznombre, an la litoro, po 550 000 euri. Koncerne konstruktebla vakua tereno, la parcelo de 4300 m² valoras 113 000 euri an la litoro, 98 000 euri en la ruo dop la litoro e 59 000 euri kom nacionala meznombra preco.

Ye profesionala vidpunto, la projekti qui sucesas maxim bone havas ofte kom susteno la valorigo di duopla kompetenteso, e.g. apertar kafeerio ube anke vendasas objekti diversa o apertar horlojerio-panvenderio. La viviva agrokultival projekti esas ti qui konsumas poka tereno, kun produkturi ye forta adjunctita valoro, e qui kombinesas kun mestieristal laboro e nemediata vendo. La laboro per komputilo, qua posibligas laborar kun entraprezeyo dum restar heme, necesigas rezidar en komono bone provizita ye reto kun granda rapideso. Kelka laboranti per komputilo di sama vilajo organizesas e provizesas per komputilala centro, quale montras lo l'inicio da Xavier de Mazenod, en Essay, en la departmento Orne, qua havas retala pagino<Zevillage.net>. Kelka sektori esas nun quaze saturita, tale la turismo e la rurala lojeyi, qui pluse bezonas granda imoblala koloko. Esas plu bona orientizar, exemple, a la konstrukturi e a la servi pri persono-helpe.

Artiklo da Isabelle Rey-Lefebvre publikigita en la gratuita jurnalato MATIN PLUS ye la 4ma di junio 2007.

RESPONDO DAL PAPALA SEKRETERIEYO

Vatikano, ye la 4ma di septembro 2006.

Tre estimata sioro Martignon,

La Statala sekretarieyo di la Santa Sidilo konfirmas la recevo di vua atencinda letro redaktita ye la 25ma di Julio cayare, per qua vu informis la Santa Patro pri la devolpo dil artificala linguo IDO e vua prego por apogo di ca projeto.

Me komisesas por dankar vu pro ica expreso di alta estimio a la Sucedanto di Petrus e a lua universalala pastoralal servo. Koncerne vua demando por

partopreno a la linguala projekto quan vu koncize deskriptis, me informas vu ke motive di la grandanombra taski dil universala Eklezio e di la limizita moyeni di la Santa Sidilo desfortunoze ne existas carelate konkreta posiblesi. Ma me darfis asertar a vu ke la Santa Sidilo observas atencoze interesanta linguala developadi. Forsan vu povus en vua ekleziala e sociala medio trovar privata od institucala apogo a vua projekto.

Lua Santeso Papo Benediktus XVI inkluzas vu en lua pregi e pregas Deo por vu en la skopo obtenar lua konstanta protekto e lua abundanta benediko.

Kun maxim bona deziri ed amikala saluti, Sinioro Gabriel Caccia

* * * * *

Ica letro esas polita ed afabla, quankam refuzanta. Me volas dicar tamen, ke me ne propozis entraprezar ulo kustoza a la Santa Sidilo, nam la interreto, cadie, posibligus facile e chipe diskonocigar ed uzar Ido. Ma semblas ke la Ekleziani ne prizas (forsan tre juste) to quo povus konsideresar kom experimento. Do, se ja Ido havus bone funcionanta movado, li egardabus plu bonvolante mea demando. Me tre regretas la fakto ke la olima membri dil Idala katolika movado ne havis la posibleso, o ne savis, havar decendantaro. Quo eventis lore ? Quon li facis o ne facis ? por poslasar nulo a ni. Me memoras ke en anciena numero di PROGRESO publikigita dum la duesma mondo-milito, me lektis la (justa) opiniono di ul redaktero qua asertis, ke malgre la tre desfacila cirkonstanci lu esforcos omna-moyene publikigar PROGRESO - mem nereguloze e nur por la samideani di landi qui esis atingebla - dum la tota milito- tempo - nam esas plu facila restartigar ulo qua ne cesis existar kam rinaskigar ulo qua ja mortis. Nu, la katolik Idisti ne egardis (o ne povis egardar) ica saja konsilo e ni ne povas esperar irgo de ca latero.

Kande me pensas pri la fato dil interlingui, me pensas ke la homi devas motivizar por lernar nia idiomi. La nura linguala deziro por komunika kun altra homi ne pleas vere granda rolo. Nome, la Angla esas duminstante la internaciona linguo, mem se multa ne-Angleparolanti ne savas ol tre bone. On devus prizentar Ido kom alternativo a la Angla, pro ke ol esas multe plu facila e neutra, e konseque ne impozas submiso a la idiomu e kulturo di aparta lando o grupo de landi, dum ke - diferante de la Angla - on povas savar ol bone kun tre mikra esforcu. Ma ico esus anke tote nesuficanta. La homi qui povas instigesar lernar Ido devas apartenar a medio qua per su ipsa ne esas desfavoroza a la ideo di internaciona linguo por omni. Mea-opinione, ico povus esar la medii dil ekologio e dil turismo. Existas certe altra medio, di qua ula membri esas tre favoroza a la ideo di linguo internaciona, nome ol esas olta dil extremista sinistranaro. Ma pro ke la extremista sinistrani esas nur tote mikra minoritato, relate la cetera habitantaro, e ke mem inter ita minoritato nur mikrega parto de ol vere interesas ad interlingui e lernas oli, ico ne esas vera solvo e posibleso por ni, tante plu ke li volas uzar nia idiomi kom propagadilo por lia ideologio ed ica idearo ne esas tre atraktiva

por la meznombra abitanti di nia planeto Tero. Do per komerco en la medii di turismo e di ekologio, me vidas posibleso di difuzado sucesoza di nia kar idiomos. Ma qua, inter ni havas la relati e la necesa habilesos por konvinkar la guidanti di ta medii ? Se on esas Deo-kredanto on povas nur pregar ed esperar...

BISMARCK, KA LU ESIS LA NIGRA ANJELO DI LA MODERNA MONDO ?

Kande me esis tre yuna puero en Lotringia, un de mea kuzini uladie prizentis a lua familiani lernolibro pri historio qua uzesis en lua skolo. En un de la pagini videblesis grabita imajo di Bismarck kande parolesis pri la milito eventinta en 1870 inter Francia e Germania. Mea avino patrala-latero lore klameskis : - Me odiegas lu, por me ica viracho esas monstro ! Certe lua opiniono esis sennuanca, nam elu memoris la tempo di lua infanteso e yuneso kande la parto de Lotringia ube elu vivis esis anexita da Germania. La France-parolanta Lotringiani divenabis minoritato koaktata lernar e parolar en la skolo stranjera linguo, ed en tempo kande la nacionalismo e la patriotismo havis forteso ne-imaginebla che la generacioni di nia tempo ico esis granda anmala vunduro. Tamen, mea avino agnoskis ke la legi Germana esis bona e ke en la Germana Imperio onu juis prospero ed ecelanta sociala aranjuri. Ma to quo esis malega esis la militi produktita dal Prusiana imperialismo. La milito e la desvinko di 1870, poslasis ankore hororigiva traci kande eruptis la milito di 1914. Quankam la familio di mea avino esis parte de Germana origino, ol esis tamen tre patriota Franca, t.e. paradoxo qua existis ofte en Alzacia-Lotringia : Germane-parolanta homi od homi de Germana origino esis sentimentale Franca, dum ke opozite homi de pure Franca origino e linguo esis sentimentale Germana patrioti. Inter ita du extremaji existis omna pensebla nuanci. Ed en la sama familio, ofte, la kordio di ula membri pulsas por Germania dum ke la sentimenti di altri esis por Francia. En la familio di mea avulo esis kin fratuli. Lia patro qua esis olda Franco naskinta longatempes ante 1870 interdiktis a li parolar la Germana idiomos heme, nam pro ke la linguo lernata ed uzata en la skolo esas tre importanta, ol tendencas remplasar pokope la matralla linguo kande olta ne esas docata. Ico ne impedis ke la sentimenti esis tre mixita. Tri de la yuni, inter ili esis mea avulo, havis dividita sentimenti. Li certe havis plu forta inklineso a Francia, tamen li komencis atraktesar da Germania e probable dum la sucedo dil tempo se ne esabus milito e desvinko di Germania, la futura generacioni tre versimile divenabus Germana e Germane-parolanti. Ma, inter li, un de la fratuli havis sentimenti nur Franca e cetere livabis

Germana Lotringia por habitar en Francia, ed il esis ardoroza Franca patrioto quale ico existis itatempe, regretide la patriotismo takaze e ta-epoke esis anke tre kontre-Germana odianta. Un altra fratulo, opozite, malgre ke la Franca esis lua matralla linguo, esis fervoroza Germana patrioto kun omna sentimenti qui akompanis ico ye la komenco dil XXma yarcento, t.e. anke tre granda kontre-Franca odio ed il milit-servis che la «Uhlan»-i qui esis Germana elita soldati. Ne-utilla esas precizigar ke ita amba fratuli interodiegis. Pos la unesma mondo-milito, la cetera fratuli probis, tote vane, rikonziliar la «Franca» e la «Germana» fratuli. Tala kazi esis tre frequa en Alzacia-Lotringia e mem existis ulo plu mala. Dum la milito existis parto de familio qua esis Germana ed habitis en Germania dum ke la altra parto esis Franca ed habitis en Francia. Ula filiuli kombatis ye la Franca latero e mortis por Francia, dum ke la altri kombatis ye la Germana latero e mortis por Germania. Onu imaginez la dramati e la kordio-laceri ! Me preferas ne parolar pri la eventi dil duesma mondo-milito. Ed ica omno esis direte e nedirete la verko da Bismarck !

Princo Otto, Eduard, Leopold von Bismarck naskinta en Schönhausen en 1815 e mortinta en 1898, sucesis per tri militi : en 1864 kontre Dania, en 1866 kontre Austria e en 1870 kontre Francia, establisar la uneso di Germania. Il esis la reprezentanto dil «junkero»-i t.e. Prusiana militistal nobela kasto tilextreme konservema e reaktema e selektesis kom ministro da rejo Wilhelm I di Prusia por impedar la evoluciono di Prusia a modernigo, liberalismo e demokratio segun la modelo di Anglia. Danke lua genioza politikala habilesa, il sucesis nur tro bone. Mediaci di militi Bismarck e lua kasto torpedagis ica evoluciono e facis la uneso di Germania sub la ceptro dil rejo di Prusia diveninta Germana imperiestro. Por atingar ita skopo il mustabis eliminar de Germania la vera imperiestro, nome ilta di Austria, qua koaktesis regnar nur precipue sur Danubiala regioni e mustabis abandonar lua yuri ye cetera Germana teritorio pro la milito quan lu perdis en 1866.

Quankam, Bismarck anexis Alzacia-Lotringia a Germania en 1871, e malgre la dramati qui esis la konsequo, me ne reprochas ico a lu, nam il ne povabus agar altramaniere, nome la Germani di la lora tempo ne komprenabus pro quo li mustis kombatar kontre Francia e ne rihavar teritorii qui esis granda-parte Germane-parolanta e qui havis historio parte Germana.

La grava erori qui duktis a katastrofo venis pose. Bismarck esabis tre habila e mem genioza por krear la cirkonstanci qui posibligis la uniono di Germania sub la direkto di lua suzereno la rejo di Prusia, ma plu tarde pos la uniono di Germania il esis multe min sagaca relate la exterlandala politiko.

Il facis grand erori, nome il ne intelektis justatempe ke energioza, dinamismoza ed expansema lando quale esis nova Germania bezonis kolonii por kontentigar lua ekonomiala dinamismo. La moderna Germana historiisti laudas ilu pro lua refuzo obtenar kolonii, ma li eroras, nam li oblivias la kunteksto di ta tempo. Bismarck iris mem til kurajigar Francia aquirar vasta

koloniala imperio, nam il esperis ke tale il obliviigus dal Franci la perdo di Alzacia-Lotringia. Kande sub la preso dal industrialala " lobby "-i en 1882, il rezolvis havigar kolonii por Germania, lo esis tro tarda, Germania sucesis ganar nur kelka magra kolonii dum ke la maxim bona e vasta teritorii okupesabis da Britania e da Francia. Komprenoble la Germani esis tre frustrita ed ico instigis li pensar pri Europa kom eventuala expanso-domeno ed lo havis la katastrofatra konsequi quin onu konocas.

La duesma grand eroro esis la fakto ke il ne serchis havar bona relati kun Britania. Komence la Britaniani qui joyis pro la desvinko di lia anciena enemiko Francia esis favoroza a la nova Germana Imperio, ma Bismarck ne egardis ico, nome il havis apene plu multa simpatio por Britania kam por Francia. Ita amba landi esis por lu "Westmächte" t.e. westala landi ed ica vorto expresis la desestimo e dessimpatio, quin il havis por amba. Ica refuzo krear ligili di amikeso e paco kun la tre potentia e totamonde influoza Unionita Rejio havis dramatatra konsequi kande imperiestro Wilhelm II, qua esis poke dotita politikale, entronigesis, nam lore per lua des-habileso la situeso inter amba landi degeneris til militala enemikeso.

Fine, "last but not least" quale dicas la Anglosaxoni, Bismarck esforcis per omna moyeni - ed advere sucesoze - impedir la retroveno dal monarkio a Francia ed impozar republiko ad ica lando. Nome, il volis izoligar irgakuste Francia en Europa, ube lore existis nur monarkii, ed il timis (absurde) ke royalista Francia divenez federito di Austria e ke amba landi atakez la Germana Imperio por venjar su pro lia desvinki kontre Prusia. Ico esis folajo, nam la republiko esis sempre militema rejimo en Francia ed, ultre lo, royalista Francia probabus, omnamaniere, impedir la irado dal Austriana federito a milito en 1914 e la erupto dil unesma mondo-milito. La Franca monarkiisti esis ya multe plu bona diplomacisti kam la republikani pro ke li havis yarcentala savo pri guvernado e pri exterlandala relati.

La aranjuryi quin Bismarck ne volis facar havis absolute dramatatra konsequi quin ni subisas ankore nun. Nome, se la sucedanto dil politiko da Bismarck, Wilhelm II esabus saja e habila monarko, il, forsan, povabus evitar la kaptili poslasita per la erori da Bismarck. Regretinde, Wilhelm II esis inteligenta viro certe, ma tote ne apta pri politiko. Il plumaligis la ja defektoza laboro da Bismarck e kreis obstinega enemiki kontre Germania. En la Franca existas proverbo qua asertas ke "governar esas previdar". Se Bismarck previdabus la futuro, il certe evitabus la erori qui esis dukonta Siniro Wilhelm II a mondala konflikto. E, nia mondo esus tote diferanta cadie, sen la traci e vunduri poslasita dal du mondo-militi. Sen Adolfus Hitler e la holokausto. E sen lo "politically correct" e la vasaligo di Europa da Usa.

Nia mondo, e precipue Germania, debas granda parto del nuna malaji a la misfacita laboro da Bismarck. La problemo esas ke Bismarck esis politikala geniozo e ke lua erori anke esis genioza ed havis giganta dimensioni e konsequi.

NECENSURITA WIKIPEDIA PRI LA BIOGRAFIO DI DE BEAUFONT

Omni savas ke me esis furioza pro ke la artiklo, quan me redaktis che Ido-Wikipedia pri la biografio di de Beaufront, censuresis, e ke on desaparigis la frazo per qua me indikis ke Louis de Beaufront rezolvabis livar la Esperanto-movado pro ke kom konservema homo il ne plus povis tolerar koaktesar relatar kun ideologie tro agema extrema sinistrani enkadre di ta movado. La suba texto qua esas tradukuro de la Franca Wikipedia expresas plu diskrete e plu diplomacale la sama ideo.

LOUIS DE BEAUFONT

Markezo LOUIS DE BEAUFONT (1855-1935) esis la unesma Esperantisto Franca, pose il esis un de la kreeri di Ido. La historio di lua vivo restas, ankore nun, plena de misteriaji : onu saveskis erste pos lua morto ke il ne esis markezo, ke lua patro ne esis konocata e ke en la realeso il nomesis Louis Chevreux ; il deskovris Esperanto quik de 1888, t.e. un yaro pos la publikigo di ca linguo ; kom preceptoro che richa familii e pro ke il esis celiba, il konsakris lua tota libera tempo a la difuzo di ta linguo, kreis la strukturi dil Esperantista movado, chefe en 1898 per la «Société Pour la Propagation de l'Espéranto (SPPE)» (Societo por la Propagado di Esperanto). Il skribis, en 1900, libro titulizita Commentaire sur la grammaire espéranto (Komento pri la Esperantala gramatiko) ; lua efikiva agado pleis unesmaranga rolo en la komencala difuzo di Esperanto.

Pokope, divergadi opozigis lu a la inicianto di ta linguo, Zamenhof, ed a la majoritato del Franca Esperantisti : segun Zamenhof, la utiligo di komuna linguo esis nur la expresuro di preske religiala humanismo ; segun Louis de Beaufront, Esperanto esis nur instrumento nam il deklaris «lingvo kaj religio estas du» (linguo e religio esas du diferanta kozi) ; ita divergo devas lokizesar en la historiala kunteksto di ta tempo, kande on diskutis en Francia pri la lego di separo dil Eklezio e di la Stato. Ulte lo, PRO KE IL HAVIS KONSERVEMA OPINIONI, IL TRE POKE PRIZIS TI QUI LIGAS ESPERANTO A POLITIKALA LUKTI. Interpersona disputi anke pleis rolo, precipue kande Espisti nihiligis kontrato por Esperanto quan il negociabis kun la editerio Hachette. Pro neklara pretexto, il ne asistis la unesma Esperantista kongreso di Boulogne-sur-Mer ube adoptesis la «Fundamento de Esperanto», t.e. la netushebla reguli qui garantias la stabileso di ca linguo.

Malgre ico, il nominesis da Zamenhof por reprezentar Esperanto koram la «Delegitaro por adopto di internaciona helpanta linguo». Dum ke il supozesis defensar Esperanto, il pledis por projeto venanta de ca idiomo, nome Ido, kreita da Louis Couturat a qua il servis kom putativa patro, segun la atesti da

Ric Berger e da Jespersen. Ilu livis lore la Espisti e restis Idisto til la fino di lua vivo, tamen, lua agado ne havis la sama suceso kam por Esperanto, ed Ido konsumis su per vana reformo-projeti.

Lua transiro atraktis a lu la odio dil Espisti. Il naracis ke kande, dum la milito, il retrovenabis a lua domo incendiata per la Germana bombi, il trovis meze dil fumanta ruinaji peco de papero qua ne brulabis ; ol esis la letro da Esperantisto qua insultis lu kom «Maître Aliboron» (eleganta Franca expresuro por signifika : Asno NDLT). Anke dum la milito, asertite, il recevabus dufoye letri da Zamenhof qua advokis lu retrovenar ad Esperanto.

Il mortis kom povra homo en 1935, en la departmento Somme ube il vivis en retreto. Segun Ric Berger, il esis lore tante izolita ke onu saveskis lua morto nur per exemplero dil revuo di Occidental, Cosmoglotta qua retrosendesis kun la menciono : «mortinta, nekonocata heredanti».

INFORMO-FONTI

Ni havas nur poka informaji pri lua vivo, on glinas elementi di ol hike ed ibe en la skriburi da Ric Berger qua renkontris lu en Paris en 1922 e qua povis longatempe diskutar kun lu dum tempo kande il ankore esis Idisto. (Videz la nekrologala artiklo «Louis de Beaufront ha morit» en numero di Cosmoglotta datizita de 1935.

[Quale on povas vidar, quankam la auctoro di ca artiklo (probable Esperantisto) ne esis favoroza a Louis de Beaufront, il tamen agnoskis la fakto ke la deskonkordo da de Beaufront kun la extremista sinistrani qui kaptabis la povo en la Espo-movado instigis lu a la skismo di Ido. E mem, ica extremisti konsideris lu kom danjeroza viro e senegarde por Esperanto nihiligis importanta kontrato quan il negociabis kun eminenta editerio di Francia por difuzar ita idioma. Ne esas desfacila intelektar, lore, ke il rezolis livar movado ube sordidachi facis tante desestiminda agi kontre lu, ed ico esis probable la skopo vizata dal extremista sinistrani. Malgre ico, la Espisti akuzas lu aplombe esar trahizero !!!]

LONDON, KAD OL ESAS LA CHEFURBO DIL XXIma YARCENTO ?

Ol esas l'anciena chefurbo dil Britaniana Imperio, bersilo dil industrialia revoluciono, esis faro di la libera mondo dum la Duesma Mondomilito e nunadie ol esas centro dil internaciona Financala mondo. London omnatempe facinis lua admiranti pro lua aspekti di urbala monstro. Kom civito ube olim agis Jack la ventro-krevero, dum longa tempo ica urbo havis en la mento dil homi imajo obskura e mem kelkafoye mizeroza, qua semblis venar nemediate de rakonto da Dickens o de graburo da Gustave Doré. Se la yari 1960, tale nomizita le "swinging sixties", same kam la veno dil "pop music" kolorizis e pluyunigis lua garden-placi ek blanka stuko, la Thatcher-a yari, e

la ekonomiala severeso akompananta oli, itere retroduktis ica chefurbo a sufokanta grizeso.

Oportis vartar til la mezo dil yari 1990 e la povo-arivo da alerta chefa ministro evanta 44 yari, Antonius Blero (Tony Blair), qua enoficeskis pos dek-e-ok yari de konservema guvernerio, por ke London divenez to quo ol nun esas, t.e. nova or-lando por kurioza ed ambicioza yuni.

Unesme la ekonomiala kresko vidata en Britania e tote aparte en lua chefurbo, quik de la yari 1990, agas quaze magneto che Europana yunaro qua atingesas per la ekonomiala stagnado di la landi kontinental. Dum periodo de dek yari, inter 1995 e 2005, la Franca komunajo di London havas nombro qua duopleskas, tale irante de 75 000 til 150 000 ekmigrinti (300 000 en la tota Unionita Rejio). Se la ne-diplomiziti atraktesas per la oportunaĵo lernar la Angla e per la flexebleso di lokala labor-merkato qua ofras facile multa poke pagata labor-plasi, diferante la diplomiziti engajesas amasale che la City, qua esas la centro dil financo-mestieri e qua jacas en London.

Nunadie, la City esas mem destronizanta New York kom unesma financa centro dil mondo. Raporto dal internaciona konsultanti McKinsey nome estimas ke inter 2002 e 2005 la City kreis 14 000 employi dum ke Wall Street perdis 23 000 de oli. Preske 325 000 financisti laboras en la City kontre 328 000 en New York. Depos 2002 la valoraji kambiita en la Borso di London progresis ye 8,4% kontre 6,5% en New York. Singlayare, anekdoti koncernante la pekunio-quanto de la "bonus"-i ganata da la Londonana komercisti dissavigesas per la internaciona jurnalaro ed instigas entuziasmoze yuna exterlandani advenar. En 2006, 19 miliard "pound"-i tale disdonesis a la financisti dil City kun, segun la BBC (Britaniana radiofonala* brodkasteyo), 4000 de li ricevinta plu kam un milion "pound"-i kom "bonus" singlarpersone. Pos divenir milionieri, ita yuna diplomiziti selektas restar en London, precipue pro la motivo di tre avantajoza fiskala sistemo por la richa rezidanti exterlandana.

Ica pekunio-adfluo en la manui di mikranombra homi furnisis, de plu kam dek yari, la moyeni por sustenar la prospero dil imoblala komerco, di la luxo-industrio, di la prestiĵoza fabrik-marki e dil granda restorerii. Se ico kontributas transformar London a luriva vetrino ube la richa yunaro spensas senrestrikte, lo tamen ne devas celar altra realeso : nome olta dil singladia vivo di milioni de Londonani qui ne ganas sua vivo-moyeni per la financo.

Fakte, koncerne li, la rekordi di la City klare kontributis a la degrado di lia vivo-qualeso. Certe la meznombra salario di la City atingas nunadie 100 000 «pound»-i yarale (cirkum 150 000 euri), t.e. augmento ye 21% kompare a la yaro 2006, ma lo cetera di la habitantaro vivas kun yarala meznombra salario de 25 000 «pound»-i.

Singlayare kelke plu multe, la richeso di la City duktas la preci dil imoblala komerco a somiti e kontributas a la ne-egaleso dil sociala standi. Nunatempe, la meznombra preco di apartamento en London esas ye 300 000 «pound»-i. Ica supermezura kusto di lojeyo e generala preci qui anke esas ecesanta lokizas London en la maxim alta plasaro di la chefurbi maxim chera dil mondo, t.e. en la duesma rango nemediate dop Moskva. La sociala reperkuti di ca situeso esas profunda, tote aparte la koncentro dil povreso-loki : quale ico konstateblas en Tower Hamlets ed Hackney en la esto di London. En ita quarteri kun habitantaro majoritate enmigrinta o ne edukita profesionale, la chomado-procento esas triople supera a la nacionala meza nombro, olqua esas 5%.

Ma mem por edukita e savoza profesionani pri sanesala ed edukala faki , t.e. mediki, flegistini e docisti, havar habiteyo en London divenas desfacilajo. Grandanombra esas ti qui selektas lojar ye plu kam un horo de trenala voyirado de ca chefurbo.

Tony Travers, profesoro pri ekonomiko en la London School of Economics, opinionas ke nun esas vivala importo establisar minimala revenuo specala necesa en London, qua esez ye 30% supera a la minimala revenuo nacionala, en la skopo posibligar a la inferiora ed a la meza klasi pludurar vivar en ica urbego.

Quankam la ekonomiala kresko e la developo dil financala mestieri di la City explikas grandaparte la nuna atrakteso a London same kam lua statuto di internaciona chefurbo, altra faktori, precipue kulturala, partoprenas la prestijo di ca urbo.

Samatempe kam la povo-aceso da Antonius Blero, nova mento e vera impetuo a progreso kaptis London e lua habitanti. Granda arkitekturala projekti, qui esas min o plu sucesinta ma same spektinda e mem kelkafoye futurema tale la Kupolo, la Yarmilo-Ponto, la Tate Modern, la turmo Gherkin, la nacionala biblioteko en Santa Pancras, la London-okulo, la Globo-teatro e la urbodomo di London, por nur citar le maxim konocata, ridonis ad ita chefurbo aspekto di laboratorio pri nov idei.

Ye la sama epoko, la arivo sur ceneyo da yuna artisti same bone apta por la konceptala arto kam por la komercala strategio, qui promocias da kolektanti e aferisti talentoza quale Charles Saatchi (ex-reklamisto di Margaret Thatcher), e da muzeo-direkteri quale Norman Rosenthal e Nicolas Serota, instigis multa Europana recensisti asertar ke London remplasis Paris kom internaciona chefurbo dil arti e dil avan-guardo.

(...) Denun, London semblas esar la bersilo dil artala kreado di nia tempo. Yen signo qua ne erorigas ed esas samatempe suceso-marko : la aperto en

1997 di fako pri nunepokal arto che Christie's, qua esas la granda internaciona firmo pri aucion-vendo.

Segun la recensisto pri arto Jonathan Jones, to quon London sucesas maxim bone facar koncerne arto esas la reklamo pri verko, t.e. la informilal bruisadacho. "Me pensas ke kelkafoye lo esas plu facila esar artisto en Paris, nam, kontree a London, lu ne obligesas irgakuste produktar spektajo. London esas bruisoza e violentoza ed ico havas kom konsequo ke multega regardi direktesas ad ol ed a lua artisti. En London la speкто-societo konsumas omno quo esas disponebla."

La kompari a la urbo Paris dil yari 1920 ne concernas nur la medio dil arto ma anke la nuna kosmopoliteso dil Britaniana chefurbo, qua nomizesas da uli «multakulturalismo». Cetere, lo esas pro ica qualeso qua, asertite, esabus prizentita unesmarange da la Londonana kandidaturo por le O.L di 2012 ke ganezis la konsento dal Olimpiala Komitato, "Lo esas nia kulturala diverseso, nia 50 diferanta gentala komunaji e la 300 lingui parolata en la skoli dil Britaniala chefurbo qua posibligis a ni vinkar", tale rezumas Jackie Ashley, redaktisto che la GUARDIAN.

Nome, se on kontemplas olu ye la alteso di autobus kun du etaji, de-ube on povas vidar lua gentala e kolorizita quarteri e lua habitanti qui konservas la vestizuri e kustumi di lia originala lando, London aspektas quaze planetala vilajo pro ke trovesas en ol : Indiani di Neasden e di Wembley, Libanani di Edgware Road, Saudiani di Knightsbridge, Pakistanani di Southall, Rusi di Bayswater, Italiani di Islington, engalani di Tower Hamlets, Irlandani di Kilburn, Karibeani de Afrikana origino di Brixton, o mem Poloni di Leystenstone.

Ita pacoza kunvivado qua ne fundamentizesas sur la principio di parto-diveno dil nacionala komunajo, esas tamen profunde ripozata en questiono, precipue depos la suocida atenti eventinta ye la 7ma di julio 2005 qui facesis da yuna Britaniani de Pakistanana origino. Konfero pri la temo «Kad la multakulturalismo bone funcionas ? » qua organizesis da Ken Livingstone, urbestro di London membro di la Labor-partiso, lore revelis la potenta kreskado di pri-identesa revendiki interne di la diversa komunaji di ta chefurbo.

Tamen, malgre la flagranta neyustaji, la chereso di la preci, la manki di lua publika servi e la defii a la multakulturalismo, London duras atraktar la yunaro di la tota mondo danke lua dinamismo, lua netransaktemeso e pro la sentimento ke en ol omno esas posibla. Poka tempo ante la politikala departo da Antonius Blero (Tony Blair), e pos dek yari de sociala liberalismo, London duras esar la Europana chefurbo eminente, penetropunto di Usa en Europa e heraldo dil triumfanta globaligo.

Segun artiklo da Agnès Catherine Poirier en la revuo

LES COLLECTIONS DE L'HISTOIRE

EXTRAKTURO DE ATLANTIDA DA PLATON

Introdukto :- Aden multa lingui tradukesis ica texto qua esas tre famoza pro ke ol raportas pri la famoza insulo Atlantida qua, asertite, sinkis en la maro 10 000 yari ante nun. Kad ica raporto esas nur mito o historiala vereso ? Pri ico diskutas e disputas omnaspeca kulturozi e ciencisti de 2 500 yari, t.e. depos la tempo kande ica texto redaktesis da Platon. Esas mencioninda, ke la fakti e la teorii expresata en ica raportajo tote bone konformesas a la Indiana kosmologio e doktrino di eterna destrukti e rikomenci pro periodala katastrofi dum ke oli ne agnoskesas da nia moderna Ocidentala cienco. Ica texto, semblante, til nun ne tradukesis ad Ido. Nun me agas lo.

«Esas en Egiptia, dicit Solon, en la Delto, vers la pinto di qua dividesas la fluo dil fluvio Nilo, ula departamento quan onu nomizas Saitikia, ed interne di ca departamento la maxim granda urbo esas Sais - lbe esis Amasis, la lokala rejo. - Segun la habitanti di ta urbo, lo esas ula Deino qua fondis ol : en la Egiptiana elua nomo esas Neith, ma en la Greka, segun to quon li dicas, ita nomo esas Athena. Or ica homi esas tre amika a la Athinani e li asertas ke ulamaniere li esas lia parenti. Solon raportis ke, arivinte en lia lando, il grande egardesis e ke, kande il questionis uladie pri la antiqua tempi e fakti la sacerdoti maxim savoza pri ta temo, lore il deskovrabis ke nek lu ipsa nek irga altra Greko savas ulo serioza pri oli. E, altrafoye, pro ke il volis instigar li parolar pri antiquaji, il komencis savigar da li to quon ni havas hike kom maxim granda ancienaji. Ilu parolis pri Foroneos, nome ilta quan onu nomizas la unesma homulo, pri Niobes, pri la diluvio di Devkalion e pri Pyrra e la miti quin onu rakontas pri lia nasko, ed anke pri la genealogii di lia decendanti. Ulte lo, il esforcis, per konjektar la yari kande ica fakti eventis, kalkular lia dato.

Ma un de la sacerdoti, qua esis tre olda diceskis : «Ho Solon, Solon, vi Greki, vi sempre esas ne-adulti : Greko nulatempe esas olda ! » Lore Solon replikis : «Quale on devas komprenar ico ? » - E la sacerdoto respondis : «Vi esas yuna, vi omna, per la anmo. Nome en ol vi havas nula anciena opiniono, veninta de antiqua tradiciono, neanke cienco qua blankigesis dal tempo. E yen la motivo. La homi destruktises ed itere destruktises per multa manieri. Per fairo e per aquo eventis la destrukti maxim grava. Ma esis anke altra de oli qui esis min forta, per mili de diferanta manieri.

Nome, to quon onu rakontas via-lande pri la fakto ke ulfoye Faeton, la filiulo di Helios, pos jungir la charo di lua patro, ma qua esis neapta guidar ol sur la patralla voyo, incendiis omno quo esis sur la Tero ed ipsa perisis frapita per la fulmino, ico dicesas sub formo di legendo. Yen la vereso : deviaco kelkafoye efektigesas en la astrala korpi qui jiras ciele, cirkum la Tero. Ed, en intertempi duranta dum tre longa periodo, omno quo esas surtere perisas lore pro la tro granda abundo dil fairo.

Itatempe, omni qui habitas sur montaro, en altaji ed en sika loki, perisas, prefere kam ti qui rezidas proxim la fluvii e la maro. Ma koncerne ni, la fluvio Nilo, qua ja esas nia salvero en altra cirkonstanci, prezervas ni anke de ta kalamitato per exterfluar. Kontree, altrafoye, kande la dei purigas la Tero per la aqui e submersas ol, nur la bov-gardisti e la pastori, en la montaro, salvesas, ma la urbana habitanti di via landi fortranesas a la maro per la fluvii. Opozite, en ica lando, nek lore nek altrakaze, la aqui decensas de la altaji a la planaji, ma lo sempre esas de-sub la tero quin li ekiras naturale. Ico havas kom rezulto, onu dicas, ke hike mantenesis la maxim anciena tradicioni. Ma la vereso esas ke, en omna loki ube ne esas ecesanta koldeso nek ardoroza varmeso por ekpulsar lu, esas sempre, min o plu grandanombra, la homala raso. Tale, sive en via landi, sive hike, sive en irga altra loko pri qua ni audis parolar, se efektigesis ulo bela, granda o remarkinda ye omna vidpunti, ica omno esas mencionita per skriburi hike, depos la antiqua epoko, en nia templi, e la memorajo pri ico salvesis.

Ma en via lando ed en landi di altra populi, singlafoye kande la kozi esas kelke organizita koncerne la skribarto e l'omna ceteraji di to quo esas necesa a la urbala vivo, yen ke itere, ye intertempi reguloza, quaze morbo, la ondi dil cielo rifalas adsur vi e lasas posvivar de inter vi nur la iliterati e la nulsavanti. Tale, itere, vi ridivenas yuna, sen irgo savar pri to quo eventis hike, via-lande ed en la anciena tempi. Nome, ica genealogii quin vu jus citis, ho Solon, od adminime to quon vu aludis pri oli koncerne la eventi di via lando, esas apene diferanta de la por-infanta rakonti. Ed, unesme, vi memoras nur un unika terala diluvio, dum ke esis multa de li antee. Pose, koncerne la maxim bona e la maxim bela raso inter la homi, vi ne savas ke en via patrio olu naskis, nek ke de ita homi, vi e via tota nuna civitanaro decendas, nam kelko de lia genitala semino permanis. Icon vi ne savas, pro ke, dum grandanombra generacioni, la posvivanti mortis sen esir kapabla expresar ica fakti per la skribarto. Yes, Solon, esis tempo, ante la maxim granda destrukto per la aqui, kande la civito qua nunadie esas olta dil Athinani, esis, de omna, la maxim valoroza en la milito e tote aparte la maxim civilizita omnarelate. En ol, onu dicas, realigesis la maxim bela prodaji ; esis politikala konstituci qui esis le maxim bona de omna pri qui ni ulatempe audis parolar sub la cielala vulto . " - Pos audir ico, Solon, dicis ke il tre astonesis pro admiro, e, plena de kuriozesos, il pregis la sacerdoti raportar exakte e senfriste la tota historio di lua samcivitani di olim.

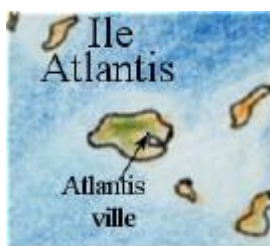
E respondis la sacerdote : " Me ne intencas tacar , ma egarde a vu, Solon, a vua civitanaro e mem plu multe a la Deino, qua protektis, edukis, instruktis vua civitanaro, lon me dicos a vu. De nia du urbi, la maxim anciena esas la vua per empo-disto de mil yari, nam ol genitesis da Gaia ed Héfaistos. Ica habiteyaro, ube ni nun parolas, esas plu recenta. Or, depos la tempo kande ica lando civilizeskis, pasis, segun nia sakra skriburi, tempo de okamil yari . Do, me koncize deskriptos a vu lia legi, e, inter lia prodaji, me naracos a vu la maxim bela quan li realigis. Ni, tamen, diskutos plu detaloze pri co per

konsultar la teksti ipsa kande ni havos plu multa tempo disponebla. Ma, unesme, komparez via legi ad olti di ca civito. Grandanombra exempli de legi qui existis lore en via lando, esas trovebla hike nia-tempe.

Unesmarange, la klaso sacerdotala separita ed apartigita de l'omna ceteri, pose la mestieristala klaso, quoniam* singla speco de mestieristi praktikas sua mestiero aparte, sen mixar su ad irga altra speco, la pastoralo klaso, olta dil chasisti ed olta dil plugisti. E koncerne la klaso dil kombatanti, vu ja probable konstatis ke anke ol esas hike distingebla de l'omna ceteri e ke la lego preskriptis a lua membri okupar su pri nulo ecepte pri la militala kozi.

Same, koncerne la formo di lia armaro, shildi e lanci, di qui kom le unesma, inter la populi vicinesanta Azia, ni recevis furniso. Nome lo esas la Deino qua, quale en ica lando, docis lia fabrikado a vi, t.e. a vi kom le unesma pri co. E, koncerne la spirito, vu konstatas probable til quala grado la legaro sorgis pri ca temo hike, quik de la komenco, same kam pri la edukado, e pro ke elu savigis omno da ni, til la predico-kapableso e la medicino qua koncernas la sanesala stando, on povas ya dicar ke el docis a ni ita deala scienci til lia homala aplikado, e mem ke el furnisis a ni l'omna cetera scienci qui sequas olti.

Yes ya, lo esas ita ipsa konvencioni ed ica ipsa organizuro quin la Deino privileje donabis a vi kom le unesma. Elu selektabis la loko ube vi naskis, nam elu egardabis la harmonioza mixado dil sezoni, qua igis ol apta sustenar la maxim sana homi. E, pro ke ica Deino prizis samatempe la milito e la scienco, deziranta ke ica loko esez la viveyo dil homi maxim simila ad el, elu selektis ol e populizis ol unesme. Vi habitis lu, do, sub legi similesanta le nia e mem plu bona kam oli. E vi superiris omna homi per omnaspeca qualesi, quale konvenas a decendanti e dicipuli dil dei. Multanombra e granda esis via prodaji ed olti di via civito: ni havas skribita teksti pri oli ed oli ankore nun admirasas. Ma un de li superiras la ceteri per lua grandeso ed heroeso.

Nome, nia skriburi raportas quale via civito olim nihiligis insolenta imperio qua samatempe esis invadanta tota Europa e tota Azia ed atakis oli venante de teritorio jacanta en fora regiono dil Atlantika maro.

Fakte, icatempe, on povis trairar ita maro. En ol esis insulo, avan la paseyo quan vi nomizas, segun to quon vi dicas pri lu, la koloni di Herkules. Ca insulo esis plu vasta kam Libia ed Azia kune. E la voyajanti di ta tempo povis irar de ica insulo a la cetera insuli e, departante de ita insuli, li povis atingar la tota kontinento, per la opozita litoro dil dicita maro qua vere meritis lua nomo. Nome, unlatere, interne di ca maro-stretajo pri qua ni parolas, semblante existas nur portueto kun kolo streta e, ye la altra latero, extere, existas ica vera maro e la tero qua cirkondas ol e quan onu povas nomizar, en la justa senco dil vorto, kontinento. Or, en ica insulo Atlantida, reji kreabis imperio granda e marveloza. Ica imperio esis mastro di la tota insulo ed anke di mult altra

insuli e di porcioni dil kontinento. Ulte lo, ye nia latero, lu dominacis Libia til Egiptia ed Europa til Tyrrhenia. Or ica potenta lando, pos koncentrir lua omna trupi, entraprezis, samatempe, sklavigar via teritorio e la nia ed ti omna qui esas ye ca latero dil maro-stretajo. Ma lore, ho Solon, la potenteso di via civito admirigis lua energio ed heroeso a la okuli di omna vivanta homi en ita tempo.

Nome lua civitani superiris omna cetera homi per lia anmala forteso e per lia militala apteso. Unesme kom guidanti dil Greki, pose sola pro neceseso pro ke li abandonesis dal altri, travivinta extrema danjeri, li vinkis la invaderi ed evitigis la sklaveso a ti qui nulatempe esabis sklavi, pluse, sen rankoro, li liberigis omna altra populi e ni ipsa qui habitas cis la koloni di Herkules. Ma , en la sequanta tempo, eventis tertremi hororigiva e kataklismi. Dum tempo de nur un jorno e di nokto terorigiva, via tota armeani sinkesis subite sub la tero e, same, la insulo Atlantida dronesis en la maro e desaparís. Yen la motivo pro quo, ankore nun, ita Oceano ibala esas desfacile atingebla e ne-explorebla, pro la obstaklo dil slamoza e tre basa fundo quan la insulo, dum dronesar, sedimentizis.»

Hike finas la texto propre dicita qua koncernas la eventi pri Atlantida e lua Imperio. La cetera parto dil raportajo esas diskuto min o plu mitala ed utopiala pri la historio e la vivo en la socio di Atlantida.

LA POVRA SERVISTINO

Olim esis povra servistino qua esis efikanta e neta ; singladie elu balayis la domo e shovis la rezidui aden la strado avan la pordo. Ulamatine, dum laboreskar, elu trovis letro surtere ; pro ke elu ne savis lektar, elu depozis lua balayilo en irga angulo ed adportis la letro a lua mastri : lo esis invito sendita da magiala nani, qui pregis elu divenor baptomatro di un de lia filii. Elu ne savis quon rezolvár ; fine, pos multa hezitado, pro ke on dicabis ad el ke esas danjeroza refuzar, elu aceptis.

Tri nani venis querar elu e duktis el a kaverno en monto, ube li rezidis. Omno ibe esis mikrega, ma tante jolia e miniona ke lo esis super omna deskripto. La parturinta muliero esis en lito ek ebenligno inkrustita per perli, kun kovrilo brodita per oro ; la bersilo dil infanteto esis ek ivo e lua balnokuvo ek masiva oro. Pos la bapto-ceremonio, la servistino volis senfriste retroirar a la habiteyo di lua mastri, ma la nani pregis elu insiste restar dum tri dii kun li. Elu pasis ita dii en joyo e festo, nam ica mikra enti aceptis el maxim kordiale ed afable.

Pos tri dii, pro ke el volis absolute retroirar, li plenigis lua poshi per oro e duktis el til la ekireyo di lia subtera loko. Arivante che lua mastri elu ristartis lua kustumala laboro e riprenis elua balayilo en la angulo ipsa ube el lasabis ol. Ma ekiris la domo stranjeri, qui demandis ad el qua el esas e to quon el volas. Elu saveskis lore, ke elu ne restabis dum tri dii - quale el kredis lo - ma dum sep tota yari che la nani, e ke dum ita tempo mortis lua mastri.

Segun rakonto dal fratuli Grimm

HUMURAJI

La maxim polita redakteri

La maxim polita redakteri di la mondo esas sendube le Chiniana. Yen exempli di expresuri per qui redaktero en Chinia refuzas manuskripto : «Ni tralektis l'artiklo kun raviseso, e nultempe antee ni vidis tanta maestroverso. Se ni imprimigus ol, ni per to asumus la devo uzar ol kom modelo, e de lore ni nultempe audacus publikigar ulo quo pri formo e kontenajo esus min bona kam ica artiklo. Pro ke esus absolute ne posibla dum la proxima 10000 yari trovar ulo komparinda kun ol, ni absolute mustas, quankam kun kordio disruptanta, retrosendar vua ecelantega verko, e milfoye ni pregas vu grantar a ni vua pardono, pro ke ni mustas facar to.»

Ek la Mondo, anciena revuo Idista.

La terorigiva infanti !

«Patrino, me havas stomako-dolori, dicas yuna Nelly sisysara puerino. - To venas de ke tu ne dejunis, e ke tua stomako esas vakua, respondas la patrino ; tu sentus tu plu bone se tu havus kelko en lu.» Posdimezo, amiko venas vizitar la familio, e, meze di la konversado, dicas ke lu sufras pro kapo-dolori ja de la matino. «To venas de ke vua kapo esas vakua, igas remarkar Nelly ; vu sentus vu plu bone se vu havus kelko en lu !» Ho ! la terorigiva infanti !

Extraktita de la libreto «Glinaji tra la mondo Idista»

Fiera respondo

[Icon me lektis che la forumo di THE FRENCH NEWS, jurnalo di Angleparolanti habitanta Francia]

"I heard a gem from our Mayor the other day, relevant to immigration! He was talking to the only other Englishman '(the first is me, not the mayor), and asked him kindly what it felt like to be a foreigner in a small French village. The reply, "Monsieur le Maire, I am not the foreigner, I am an Englishman living amongst 50 million foreigners".

Por ti qui ne savas la Angla patuazo* yen neperfekta tradukuro :

"Me audis splendida espritato raportita da nia komonestro kelka dii ante nun, koncerne la enmigrado ! Il parolis a la unika Anglo lojanta hike exter me, e questionis lu afable quala esis lua sentimento esar stranjero en mikra Franca vilajo. Il replikis : "Sioro Komonestro, me ne esas la lokala stranjero, me esas Anglo vivanta inter 50 milion stranjeri".

L'ILIADO DA HOMEROS

Rezumo di lo preirinta : Pro insulto facita da rejoy Agamemnôn a lua sakrifikisto la deo Apollôn punisas per mortigera epidemio la Akhaiani. Pos granda disputo kun rejoy Agamemnôn, la heroulo Akhillevs mustas cedar. Il imploras lua deala matro Thétis por pledar favore a lu koram Zevs, la rejoy dil Dei. Zevs konsentas grantar sua helpo ad Akhillevs e sendas mentiera sonjo ad Agamemnôn.

Lu parolis tale, e lua paroli ecitis la spirito di la turbo qua ne asistabis la diskursi dil Konsilantaro. Lore, la «agora» agitesis quale la vasta ondi dil Ikariana maro quan movigas la Euros e la Notos eskapinta de la nubi dil Patro Zevs, o quale agro de spiki quan perturbas Zéfiros falanta impetuoze adsur la granda rekolto. Similamaniere agitesis la «agora». E, li omna precipitis su a la navi, kun

klamadi, dum ke li levetis lia pedi en nemovanta polvo-nubo. Li inter-exhortis sizar la navi e tranar oli aden la maro deala. La klamadi acensis a la Ouranos, hastigante la departo ; e li desinkombris la tubi e ja forprenis la rulbloki de la navi. Lore, la Argiani forirabus, kontre la volo dil destino, se Hèrè ne parolabus tale ad Athènè :

- Ha ! Tu qua esas nedomtita filiino di Zevs tempestoza, kad la Argiani fugos a lia domi ed a lia kara naskala lando, vehante sur la vasta dorso dil maro, dum lasar a Priamos ed a la Troiani lia glorio e la Argianino Hèlènè por qua tanta Akhaiani mortis opoze a Troiè, fore de lia kara patrio ? Irez a la Akhaiana populo provizita per bronza armi. Retenez singla militisto per dolca paroli, e ne permisez ke onu tranez la navi adsur la maro.

Tale elu parolis, e la deala Athènè havanta klara okuli obediis.

Elu saltis de la kolmo dil Olimpo, e senfriste arivinta a la rapida navi dil Akhaiani, el trovis Odissevs, simila a Zevs per la inteligenteso, qua restis senmova. Fakte, il ne sizis lua nigra navo bone konstruktita, nam lua kordio ed anmo plenigesas per doloro. Dum haltar apud ilu, Athènè, qua havas klar okuli, parolis tale :

- Ho, deala Laertiado, saja Odissevs, kad vi omna fugos en via navi kargita per remisti, tale lasante a Priamos ed a la Troiani lia glorio ed anke la Argianino Hèlènè, fore de via kara patrio ? Irez ! Hastez irar vers la populo Akhaiana. Retenez singla militisto per dolca paroli, e ne permisez ke onu tranez la navi aden la maro.

Elu parolis talamaniere, ed il rikonocis la voco di la Deino, il kuris dum forjetar ilua mantelo quan prenis pose la heraldo Evrybatès di Ithakè, qua sequis il. Renkontrante l'Atreido Agamemnôn, lu recevis de ilu la nemortiva ceptro di lua ancestri, e, kun ica ceptro en-manue, il marchis a la navi dil

Akhaiani vestizita per bronzo. Kande il esis opoze a Rejo o famoza viro, il haltigis lu per dolca paroli :

- Ho desfortunozo ! Ne konvenas a tu tremar quaze senkurajulo. Restez ed haltigez le cetera. Tu ne savas la vera deziro dil Atreido. Nun il tentas la filii dil Akhaiani, e balde il punisos ili. Ne omna de ni audis to quon lu dicis koram la Konsilantaro. Ni timez ke, en lua iraco, il punisez severe la filii dil Akhaiani, nam la iraco di Rejo favorata da Zeus esas pavoriganta, e la tre saja Zevs amas ilu, ed anke lua glorio venas de Zevs. Ma kande lu renkontris ula nereputita e klamema militisto, il frapis lu per la ceptro e represis lu per neafabla paroli :

- Cesez, ho desnoblo ! Askoltez ti qui esas superiora a tu , tu qua esas senkuraja e sen forteso, tu qua havas ula rango nek en la kombato nek en la Konsilantaro. Ya, omna Akhaiani ne esos Reji hike. La granda nombro de la mastri ne esas bona kozo.

Oportas havar nur un chefo, un unika Rejo, a qua la filiulo di Kronos (t.e. Zevs ipsa NDLT) tilextreme ruzoza livris la ceptro e la legi, en la skopo ke lu regnez sur omni.

Tale Odissevs retenis forte la armeani. Lore li hastis itere, tumultoze, a la "agora", fore de la navi e de la tendi, samamane kam kande la ondi, qui produktas sennombra bruizi, su ruptas grondante e ke la maro til fora disto resonas pro li. Ed omni sidis ye lia rangi. Nur Thersitès durigis lua klamadi. Il dicis abunde insolenta ed insultanta paroli, mem kontre la Reji, e lu parolis senmezure, en la skopo incitar a rido la Argiani. Ulte lo il esis la viro maxim misformacita qua venis opoze ad Ilios. Lu esis straba e klaudikanta , e lua kurvigita shultri interjuntis sur lua pektoro dum ke kelka dispersita hari stacis sur lua pintoza kapo. Ilu odiis aparte Akhillevs ed Odissevs ed il insultis li. Il anke klamis ofensi kontre la deala Agamemnôn. La Akhaiani desestimis lu ed odiis lu, ma il ne timis laute insultegar Agamemnôn :

- Ho Atreido, quon tu pluse deziras e quon tu volas ? Tua tendi esas plena de bronza valoraji e de grandanombra mulieri tre bela quin ni donas a tu unesme, ni, Akhaiani, kande ni kaptas urbo. Ka tu bezonas oro quan kavalo-domtero Troiana adportos a tu por la liberigo di lua filiulo, ilquan me adduktas provizita per kateni, o forsan la samo esabos kaptita da altra Akhaiano, kad ? Kad esas necesa a tu posedar yunino quan tu ne plus livos ? Ne esas konvenanta ke chefo opresas per malaji la Akhaiani.

Ho poltroni ! Vi esas vivanta inkarnaci di deshono ! On devus dicar Akhaianini e ne Akhaianuli ! Ni retroirez a nia domi kun la navi ; ni lasez lu sola opoze a Troiè e, se lu deziras, lu trezorifez la spoliuri e lu saveskez kad ni esis necesa a lu o ne. Kad lu ne insultegis Akhillevs, qua esas plu bona militisto kam lu, e kad il ne raptis de il lua premio ? Certe Akhillevs ne havas iracoza anmo, nam lore, ho Atreido, ico esabus tua lasta insolentajo !

(Duro sequos)

MODERNA VIVO

STARBUCKS LA GLOBALA KAFEEYO PROXIMA

De SEATTLE artiklo da nia speciale sendita jurnalisto.

En Usa la folkloratra imajo dil Franco qua havas beredo sur la kapo e pan-vergeto sub la brakio permanas exajerite. Ol ne plus konformesas - e depos tre longa tempo - ad irga realeso, ma a la ideo quan mult Usani havas pri la habitanti di Francia.

Kontraste, moderna folkloratra imajo povus reprezentar la urbala medio Usana : nome, on vidus en ol viro bone vestizita, o muliero marchanta rapidege e tenanta per la manuo varma glaso kartona kovrata per kovrilo ek plastika materiajo. Ye la avana parto on povus vidar verda e nigra komercala emblemo reprezentanta kronizita sireno akompanata per nomo : " Starbucks Coffee ".

Nome Starbucks, mondana championo pri kafeo, videblas omnaloke trans la Atlantika Oceano, nam existas ibe preske 10 000 butiki apartenanta a lu.

Singlasemane, 40 milion konsumeri kompras por su " cappucino ", " caffè latte " o mem " espresso macchiato ", qui drinkesas ofte dum marchar. Ico esas tre Usana kustumo nam la Usani, de longa tempo, cesis havar la kustumo disipar lia tempo. Ed ico ne eventas nur en Manhattan, qua esas ulaspeca templo dil kulturo e dil "business" : ico anke esas konstatebla de Seattle til Boston, de Tucson til Chicago, nam la kafeo Starbucks esas videbla omnube e konsumesas ofte rapidege.

Por bone mezurar la importo di ca fabrik-marko, nulo plu valoras kam avionala voyajo de Chicago til Seattle. Quik de la embarco, on savas pri quo parolesas : nome, la pasajero sidas opoze a butiko markizita per la sireno ye la instanto kande la aviono flugeskas. Ica insigno ne esas nur trovebla enstrade, nam lua reprezentanti vendas lua nigra drinkajo anke en la aeroportui, en la librerii, ec. Ed ol esas anke videbla avionale : sur la aerala voyirado dil kompanio United Airlines liganta Chicago a Seattle, kande esas la tempo furnisar la drinkaji, la avionala hostini esas " fieraservar a vu kafeo Starbucks ". Lor la terveno, same : la arivo-pordo stacas opoze a kronizita sireno. Advere, en Seattle, Starbucks esas omnaloke : ye singla voyo-kruco, e mem anke ye du anguli di singla voyo-

kruco ! En ica urbo naskis la aludita entraprezeyo, en 1971. Pos kelka komenco-desfacilaji e kelka heziti, ita komercala grupo agis importanta rezolvo dum la yari 1980, per ne plus konsakrar su nur a la vendo di grana kafeo, ma per propozar butiki di qui la ideo esis ofrar kafeo segun Italiana maniero.

SERVO YE LA DRINKO- E PAGO-TABLO, TRANQUILA CIRKONDEYO, DOLCA MUZIKO, INTERRETALA ACESO, OMNA STARBUCKS-EYI DIL MONDO SIMILESAS.

La koncepturo sucesis e Starbucks, nunadie, esas la mondala championo dil kafeo.

"Ico ne esas hazardo se ica komercala grupo naskis hike", tale explikas Ron, kustumala kliento qua esas granda prizanto ye "caffè latte". Seattle esas fora de importanta altra urbi, ma ol esas apertita a la mondo." Jacanta an la litoro dil Pacifika Oceano, an la Kanadana frontiero, ica urbo orientizesas a la extera mondo.

Cetere la Starbucks-insigno esas homajo a la marala vivo, nome ica nomo venas de protagonista di "Moby Dick", romano di Hermann Melville.

On konstatas en oli servo ye la drinko- e pago-tablo, tranquila cirkondeyo, dolca muziko, interretala aceso... omna Starbucks-eyi dil mondo similesas. De la interdiktata Civito en Beijing (Pekino) til la strado Montorgueil en Paris, per trairar Bangkok o Séul, la koncepturo esas la sama. On iras sola adibe, ma on povas trovar en ol plura personi por diskutar, o laborar. En la Usana butiki, la profesionala asembli ne esas raraĵo.

Tra la mondo, la dicita koncepturo esas sucesoza. Ica komercala grupo posedas nun plu kam 12 000 butiki ed adjuntas, singlayare, preske 2 000 nova kafeeyi a lua ja existanta komerceyi, en Usa ed en la tota mondo. On mem plurapidigas la developo-ritmo : en 2007 la aferala skopo di ca firmo esas la aperto di 2 400 nova butiki. En Paris, ube ca komercala grupo ja havas triadek tala loki, la konsumeri prizas povar restar dum plura hori sen tedesar da garsono qua, altraloke, venus, ye singla duadek minuti, por recevar nova komendo.

Tamen, ica nova modo «made in USA» produktas nur poka opozo. Kad ico esas signo ke la «Usanigo» ne plus timigas ? Kad ico esas signo ke Starbucks agas sagace ?

Advere, en la Parisala Starbucks-eyi nur poka kozi pensigas pri Usa. Ica entraprezeyo ne fanfaronas : che Starbucks, onu ne multe komunikas. En Seattle, la dicita entraprezeyo esas fortreso, e la pasanta stranjera jurnalisto konsilesas sistematre konsultar la retala pagino pri ca fabrik-marko. Same en Paris : «Se la klienti restas sen konsumar, kad ca entraprezeyo ganas pekunio en Francia ?» «Quala esas lua projekti, lua ambicii ?» Ita questioni esas sen respondo. Onu tacas.

Duminstante, ica strategio esas sucesoza. Tamen ico eventas pos multa desfacilaji e problemi. Anke en Usa. En 1999, lor la somitala interrenkontrao dil Mondala komerco-organizuro (WTO/OMC) en Seattle, Starbucks qua akuzesis komprar tro chipe a la rurani la kafeo-grani, esis, same kam Gap o Nike, un de la maxim odiata skopo-plaki por la manifestanti. La movadi opozata a la komercajigo dil mondo kunvenis exter la somitala interrenkontrao por iniciar to quo restis en la memori kom la departo-punto dil granda mobilizi kontre la globaligo. En la Starbucks-eyi dil urbo-mezo, vitri spliteskis.

Depos ita tempo la aludita komercala grupo reaktis. La kombato por sana ambiente e por plu equitatoza komerco divenis la baricentro di lua komunikado. Starbucks ne interesas grande Marina Skumanich, reprezentantino en Seattle di la «Washington Fair Trade Coalition», organizuro qua militas por equitatoza komerco. Ma elu agnoskas ke Howard Schultz, qua esas la patrono dil dicita komercala grupo,

esas meritanta homo. «Il esas un de ca moderna patroni qui esas tre diferanta de lia preirinti, tale explikas ita militantino. Lia politiko semblas esar tre progresema, tam bone en la domeno dil ambiente kam en olta di la laboro-kondicioni. Existas sincera deziro facar bona kozi. Tamen, quankam li deklaras ke li havas tre alta ambicij, li ne esas sempre ye olia nivelo. Koncerne la ambiente, pro quo li ne kompras plu multa kafeo kultivita en ombro, t.e. en la naturala peizajo dil regioni produktanta ol, e ne en granda plantacerio?»

Omnakaze ica kompanio bone konsideresas trans la Atlantika Oceano. Ma ica giganto dil bruna oro ne esas sen diversa e psikologia problemi. Lu subisas mem kreskala krizo, se on kredas to quon dicas Howard Schultz, nome il desquietas pro la fakto ke il ne plus rikonocas la Starbucks quan il konceptabis : kad la komercala grupo ne minacesas perdar sua identeso pro ke ol divenas gigantega ? Ka Starbucks ne esas minacata dissolvesar en la globaligo ? En informilo interna a lua kompanio, ica historiala patrono regretis, dum la pasinta printempo, la renunco di ula agomanieri certe «romantika». Aludante tale la sili de kafeo sur la drinko- e pago-tabli di Starbucks, qui nun remplasesas per normigita paketi, pro ke ico konsideresas kom la unika moyeno konservar l'aromo dil Starbucks-kafeomnaloke en la mondo. Pro brilar tro forte, dil sireno la krono povus riskar paleskar.

(Segun artiklo da Gilles BIASSETTE publikigita en la jurnal LA CROIX)

CENT YARI LINGUO INTERNACIONA IDO

Quale standas Ido nun e quo esas necesa ? (Segun Günter Anton)

La honorumizita prezidanto dil Uli savigas da ni lua opiniono carelate.

L'amiki di Ido festas la centesma nasko-aniversario di Ido, quankam olua adversi ja ante yardeki anuncis la balda morto di Ido e dil movimento idista. En Germania on dicas : «De qua on anuncas balda morto vivos plu longe» Ho, qua motivigas la Idisti festar la centesma aniversario dil kreado di la linguo internaciona Ido ?

La maxim importanta motivo por festar la centyara existo di Ido esas la duranta existo di Ido. Ido vivas ed esas difuzata mondovaste. Tamen pos cent yari di olua existo la movimento idista esas febla. Quankam existas aktiva idisti en relative multa landi, en preske omna ca landi existas nur tre poka Ido uzanta e propaganta homi. Li vivas tre dispersite ed esas grandaparte konektita kun altra samideani per interreto.

Preske ne plus existas grupi idista en urbi e nur kelka nacionala societi. En la yardeki pos la kreado di Ido existis grupi e nacionala societi en mult urbi e diversa landi. Ne nu la du mondo-militi, la fashismo en Germania e la Stalinismo impedis la prosperanta developado dil Ido-linguo ed Ido-movimento. Ja depos l'aparo di Occidental/Interlingue multa Idisti mem autori di lern-libri e vortari, livis la movimento e transiris a ta e plu tarde ad altra naturalista sistemi interlinguala, ante omno anke ad Interlingua pos la duesma mondomilito.

Ido kreesis kom reformita Esperanto, ma inter la Idisti, exemple anke inter Couturat e Wilhelm Ostwald; existis diferanta opiniononi pri la amplexo dil reformi. Sempre existis inter la Idisti personi qui demandis plusa reformi. Sendube omna to febligis nia movimento. Fakte ni mustas konfesar, ke la esperi dil kreeri di Ido e dil pioniri di pasinta yardeki ne plenigesis. Tamen Ido vivas per sua parolanti ed esas ofro por la homaro por apta interkomunikilo internaciona.

Ni konsiderez quo esas necesa a ni por plu sucesoze difuzar Ido en la mondo. Me opinionas, ke lo sequanta esas necesa a ni :

Omna konvinkita Idisto esez Ido-propagero. Co esas simpla, ma necesa demando. Me savas, ke esas tre desfacila ganar nova adheranti e kunlukteri por nia linguo e movimento. Tamen nur tale ni esos sucesoza. Semblas a me, ke nur mikra parto dil Ido-uzanti agas por ganar nova parolanti o mem propageri. Komprenende omnu povas uzar Ido por sua skopi, e por kelka Idani la linguo forsan nur esas ula amuzilo. On ne povas kritikar lo, ma qua volas ke Ido prosperez e plu e plu multa homi parolez la linguo, agez por ganar nova parolanti e propageri. La valoro di nia linguo kreskos ne-imagineble, se ne nur centi, ma mili de homi parolos ol. Anke la estimo di nia movimento ed olua influo kreskos kun olua kreskado. Granda movimento esas plu atraktiva ed influoza.

Quo anke esas necesa a ni, esas sociala vivo. Pro ke nia movimento konsistas grandaparte ek dispersite vivanta individui, qui esas en kontakto preske nur per la interreto, vera sociala vivo ne esas posibla. Mankas a ni grupi e societi, en qui povas developar su sociala vivo, ke la idisti vere direte renkontras ed agas komune por Ido o per Ido por irga komuna skopi. En nia Ido-grupo en Berlin exemple existas sociala vivo. Li renkontras reguloze omna-semane, okupas su pri Ido o preparas la Ido-revuetto IDO-SALUTO ed inter li kreskis amikeso e do vere sociala relati. En la esperantista movimento tala sociala vivo existas, e co esas la kauzo ke Esperanto malgre sua linguala neperfektaji til nun esas la maxim granda e maxim difuzata interlinguo. La homi expektas ula praktikala utileso de linguo internaciona ed Ido mustas ofrar a li tala praktikala utileso o li balde itere cesos okupar su pri Ido.

Ja dum olua centesma vivo-yaro la ULI, la mondorganizuro dil Idisti, esas en grava krizo, pro ke la elektita prezidanto e la sekretario ne esis kapabla o volunta (la sekretario) asumir lia ofici. Ma en certena senco co esas la rezultajo dil agado di un Idisto kontre la lora prezidanto ante quar yari. Til lore ni certe ne esis tre sucesoza, ma la ULI funcionis. Depos on sucesis impedir la rielekto dil lora prezidanto, la ULI cesis funcionar. Nulo esas plu nociva ante omno por min granda movimento kam neamikala o mem enemikala kontroversi inter l'adherentanti di mikra movimento, ma regretinde co esis e forsan ankore esas nociva realeso en nia movimento. Tamen mustas esar posibla eskartar tala impedigili.

Forsan ca artiklo, konsakrita a la centesma yaro dil existo di Ido, ne esas tre optimista, tamen me skribis kritikale pri la realeso di nia movimento, ma me opinionas ke nejustifikita optimismo ne esas utila. Nur per kritikala analizo ni povas evitar futura erori e povos esar plu sucesoza en nia agado por la difuzado di nia linguo. Do adavane ! Ido por omni !

EMOCIGANTA EXOTIKA EXKUZI KANIBALI DICAS : NI DEMANDAS PARDONO PRO MANJIR QUAR BRITANIANA MISIONISTI

Raportajo da RICHARDS SEARS en interretala edituro di THE DAILY MAIL ye la 20ma di agosto 2007.

132 yari esis necesa por ico, ma la decendenti di tribuo de kanibali fine exkuzis su pri la fakto ke li manjabis quar amiki di Britaniana misionisto.

La Veneracindo George Brown apene evitis mortigesar ipsa kande il riskis su irar aden la junglo por trovar ke ti qui esabis lua quar kolegi divenabis dineo-manjajo.

Savesas ke la tribui en Papua Nova Guinea ankore kredas la realeso dil miraklifanta mediki e skeleta homi ma la kanibalismo esas kozo apartenanta a

la pasinto. La aludita methodista (1) pastoro deskovris la osti dil citita viktimi dispersita alonge la kanibali-vilajo sur la Pacifika insulo Nova Britania. Lor pitoreska ceremonio eventinta icasemane, la chefi di ca insulo dicis ke li tre regretas ke lia ancestri distranchis en plura peci la misionisti en la skopo celebrar granda festo.

La ekzuzi agesis a la Chefa Komisario di Fiji, t.e. la loko de-ube venis la manjita misionisti.

Ica komisario, Ratu Isoa Delamisi Tikoca, qua reprezentas la Rejino di Anglia en Fiji, dicis a la lokala chefi : "Ni esas profunde emocita e ni deziras a vi la tre granda joyo dil pardono qua finas ica deskonkordo."

Lor la ceremonio, Sir Paulias Matane, Generala Guberniestro di Papua Nova Guinea, qua kontrolas Nova Britania, rimemorigis pri la bona verki da George Brown. La citita pionira Anglo esis proxima a la morto lor plura okazioni - pro feroca aborijeni o pro maladesi - ma il sucesis transvivar til lua retreto en Australia pos entraprezir finala voyajo a lua hema loko Durham.

La dramatra incidento qua esis la kauzo dil prizentita ekzuzi eventis pos ke s-ro Brown voyajabis de Fiji a Nova Britania, olqua nomizesabis tale dal Angla esploranto William Dampier en 1700.

Il sejouris en vilajo de kabanachi jacanta sur ica insulo, kande, ye la 8ma di aprilo 1878, il audis dicar ke la misionisti, kun qui il voyajabis pos departo de Fiji, esabis masakrita da kanibali.

Dum timar revolto tribuala, s-ro Brown, qua lore evis 43 yari, koaktesis prezalar nam il minacesis ke lu e lua omna grupo exterminesez da kanibali.

Irante chasar la homo-manjanti en bateli "kanoe", lore ke li avancis alonge la litoro, la Angli esis ipsa izolita e siejata da 40 tribuala bateli "kanoe" e sucesis nur kun granda desfacilaji eskapar de ica danjero.

Kelka dii pose, s-ro Brown, deskovris la osti dil mortigita docisti e predikisti en ula vilajo.

Kun lua grupo, il incendiis omna kabanachi dil kanibali e lor sangoza afronto kelka de la hom-manjanta tribuani mortigesis.

La venjo da Brown produktis senfrista paco-ofro de la aborijeni. Tamen, on asertas ke la memoro di ta mortigi obsedis lu til lua morto.

Pos la ceremonio, hiere, tribuano dicis : "La Veneracindo povas nun sejourar pace en lua tombo pro ke la disputado finis".

(1) *methodista pastoro* : - *Adepto di Protestanta sekto Angla.*

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : En 1943, viro e lua spozino iras a la hemo di olda mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li informesas pri astoniva kozi e cienco nekonocata altraloke.

CHAPITRO IV

Kande, sequanta Patro Andreas, ni eniris la chambro, nia onklulo cirkondata da quar barboza olda viri, ja instalesis en lua fotelo ye la maxim bona plaso an la tablo.

L'omna kin personi surhavis blanka pelerino kun kapuco super lia vesti, ed onu perceptis tre bone ke ica vestaro esis por li ceremoniala vesto - on povus preske dicar liturgia - qua, ja per lua meto, grantis a la paroli ed a la agi di ta qua surhavis ol sakra signifiko, tale la stolo e la surpliso quin la sacerdoti metas en la kirko ante efektigar la devo di lia ofico.

- Ha ! yen venas mea geyuni ! Me vidas ke vi ja interkonoceskis kun ica olda babilema Andreas, qua probable raportis a vi ulo pri lua savaji... Bonege, bonege, lu dicis pluse per regardar kun kompliceso, adminime semblis a ni esar tale, la nova arivanto.

Mea kar amiki, me fine havas la plezuro prizentar a vi mea nevi : Lucienne, Paul, qui, me esperas lo, esos kun via permiso, membri di nia frataro.

(La unesma prizentita persono, qua esis granda olda tenuta viro, di qua la dorso esis apene kurva, prizentis a ni lua manuo.)

- Yen Patro Mathieu, qua esas nia botanikista mediko ; il sucesas mantenar singla de ni en bona sanesala stando til la tempo prizentar sua konti a nia Kreero. Il sempre opinionis ke ni darfas disponar multa tempo, quoniam* Lu ipsa (la Kreero) havas la Eterneso en sua dispono. Patro Mathieu eveskos cent yari dum la venonta monato.

Yen Patro Jacques, chefo pri la Rituario ; il ne multe parolas, ma opinionas ke se Nia Siniro Iesus chanjis la aquo a vino, lo esas pro la motivo ke ica liquido esas la maxim bona drinkajo por lua dicipuli, tale il prizas konsumar ol.

(Patro Jacques, di qua la obskura okuli impresis stanje en vizajo kun reda karnaciono komencis singlafoye benediko-gesto per tri fingri super nia manuo ante sizar ol.)

- Yen Patro Jean, docisto pri la sakra studii, il esas nia maxim yuna membro e docas nia cienco e nia tradiciones a lua dicipuli kun la sama pacienteso e la sama amo kam a lua propra filii. Il havas sisadeko de li...

Pro ke Lucienne regardis kun kuriozesos ita patriarko - tenuta e kurta persono kun dolca vizajo - ilta, probable kaptacinte la penso di mea spozino, interruptis la parolado di mea onklulo :

- Ne skandalesez, ni nule esas poligama, e la mariajala fideleso esas inter ni absoluta regulo. Me havis 7 filiini e quar filiuli qui, ecepte filiineto mortinta kom infanteto, donis a me 52 nepoti. De iti laste nomita, me havas nur 9 pos-nepoti. Ma du de mea filiuli mortigesis en '14 e '17 (dum la kombati dil unesma mondomilito NDLT) ; du altra filiuli plus sep de mia nepoti anke livis nia mondo - un de li mortigesis en Alzacia en 1940. Lia nombro esas do 60 quale dicis lo a vi la avulo instanto ante nun.

Adjuntasas a li 6 bofiliuli e 4 bofiliini.

E per tote naturala gesto, Patro Jean kisis ni amba.

- Fine, durigis onklulo Louis per indikar komplete kalva oldulo, ma di qua la herisita barbo e la bushatra brovi semblis volar parkovrar la binokli, yen Patro Charles t.e. nia historiisto, qua havas infalibla memoro. Il esas la unika homo qua konocas la tota vivo di nia lando depos lua origino. Il povus, se lu volus, refutar omna Historii di Francia redaktita de Gregorius di Tours (1) til Malet (2).

- Ico havus nula utileso ed iracigus me ! grunis Patro Charles, li ne kredus mea aserti !

- Ma, dicis pluse mea onklulo qua nulatempe obliviis insinuar malicajo. Me ne savas kad il ulatempe audis parolar pri Kristofo Kolumbus !

Me ne prizentas a vi Patro Andreas, nia prioro, qua havas tanta savo pri la legi dil Materio ke la Siniro Deo koaktesus konsultar ilu se Lu oblivius oli.

En nun, me dicas a vi irar an la tablo mea bon amiki, (e, indikante la sidilo ye lua dextra flanko) ho mea Nevino, kad vu volas honorizar me ?

Kande singlu okupis sua plaso establisita segun la reguli di sat stranja ceremonialo ; la du extremaji okupesis da onklulo Louis e Patro Andreas qui sidis unu opoze a l'altru, Lucienne e la kuzino Hermance cirkondis la " Avulo ", koncerne me la Prioro indikabis plaso ye lua dextra flanko, evidente pro mea invititeso, la centyarulo Patro Mathieu sidis ye lua sinistra flanko, apude Patro Charles la historiisto, Patro Jacques chefo pri la Rituaro, sidis ye la dextra flanko di mea spozino dum ke la patriarko havanta 60 decendanti, sempre ridetanta, sideskis ye mea dextra flanko. Inter Hermance e ilu, restis vakua plaso quan Philippe okupis tempope kande lua laboro kom servero lasis a lu la posibleso havar kelka libera tempo. La kuzino okupis su pri sua avulo, e, sen ke ico remarkesis, helpis lu por manjar.

- Pro ke me ne povas staceskar, me pregas vua Sereneso voluntar dicar la benediko vice me ; tale exkuzis su mea onklulo.

Dum levar lua palmi vers la cielo, Patro Andreas pronuncis en nekonocata linguo la sakra advoko, pose Philippe prizentis a lu interseque sur blanka tuko la orea pano, pose la stana pladi garnisita per dishi dil repasto-komenco quin lu benedikis alterne per lua extensita manui, fine anke la gobleti same plenigita per vino ed aquo, quin la servero, plu tarde, depozis avan singlu de

la repastani dum susurar : " Ico venas de Deo ". Omni , dum ita tempo, restis senmova krucigante lia manui sur lia pektoro.

Kande la benediko finesis, singlu prenis peco de pano en la korbo, per ol kruco-signizis su, respondis en la sama nekomprenebla linguo a ni e sideskis.

- Vu, probable, questioneuz vu, ho Siorino, quala stranja idiomo ni uzas lor nia pregi, dicis la chefo pri la Rituaro vicinesanta mea spozino : ol esas la anciena Kelta linguo, t.e. una de la maxim anciena idiomi dil mondo. La moderna Bretoniana ed Irlandana esas same diferanta de ol kam la moderna Greka esas diferanta de olta di Homeros.

- Me ne savis ke la antiqua Kelta idiomo esas ankore uzata nunadie, mem se nur kom liturgiala linguo, ma to quon me opinionis esar maxim emociganta, ho mea Patro, lo esas vua benediko por la nutrivi qua esis tante impresiva ke mea spozulo e me ipsa havis la sentimento asistar la Santa Supeo.

- Lo esas lu ipsa, ho afabla siorino, e la prego quan nia Veneracinda Prioro dicis esas tote simple la prego dil Sinioro.

- Ma lore, desquieteskis Lucienne, ni jus komuniis sen preparesar pri co !

Per la sama klamo, la cetera asistanti protestis :

- Ma tote ne ! ico esas nur la benediko dil nutrivi, e nule la komunio qua rezervesas a la Santa Sakrifiko !

- Ha bone ! elu dicis sen insistar.

Ma Patro Jean, divinante ke ni ne audacis pozar la questioni quin li expektis paroleskis :

- Me kredas ke vi amba ne esas tre experta pri teologio e liturgio.

- Me konfesas, mea Patro, ke mea spozino e me esas katoliki...precipue...nur segun-nome !

Kun expresuri diversa, dil kin «Patri» la vizaji direktis su vers nia onklo qua desfacile mastikis.

Onu tacis dum ke la ancestro esforcis glutar la bokedo de pano quan preparabis por lu ilua nepotino.

Evidente de ilua labii devis dicesar nia verdikto...

Gregorius di Tours (1) : - Unesma konocata kronikisto dil Franka reji (e konseque di Francia). Il vivis dum la VIma yarcento di nia ero.

Malet (2) Moderna Franca historiisto vivinta dum la XXma yarcento.

(Duro sequos)

Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet - Inter-Kelta Arkidruido

TABLO DI KONTENAJO

Vorto dal redaktero.....	2
Pos rurala exodo kad urbala exodo ?.....	5
Respondo dal papala sekretarieyo.....	6
Bismarck, ka lu esis la nigra anjelo di la moderna mondo ?.....	8
Necensurita Wikipedia pri la biografio di de Beaufront.....	11
London, kad ol esas la chefurbo dil XXIma yarcento ?.....	12
Extrakturo de Atlantida da Platon.....	16
La povra servisti.....	19
Humuraji.....	20
L'Iliado da Homeros.....	21
Starbucks la globala kafeeyo proxima.....	23
Cent yari linguo internaciona Ido (da Günter Anton).....	26
Emociganta exotika exkuzi.....	27
La misterio dil obliviata vilajeto.....	29

KELKA IDO-FORUMI

Tre populara esas la forumo : IdoCatalaOccitan@yahoogroups.com . La jeranto di ca forumo skribas kelkafoye interesanta mesaji pri la singladia vivo, pri sporto e pri diversa temi. Ol ne esas nur en Ido, nam quale lua nomo indikas lo, on povas anke sendar mesaji en la Kataluna ibe. En ica forumo senteblesas ulo de la mediteraneala kordiala varmeso.

Por la novici qui volas ameliorar lia savo di nia Idolinguo, esas konsilinda adherar: idolernerneyo@yahoogroups.com . Politikumado ne esas rekomendata che ica forumo.

La politikumado anke ne esas rekomendata che la forumo guidata da me: idostab@yahoogroups.com . Me esforcas havar bona kulturala nivelo kun traduki dil Odiseo da Homeros e di guidlibro pri Kretia qui aparas tempope folietone. Me publikigas ibe preske singladie KELKA NOVAJETI.

Se on esas kurioza, on povas trovar tote diferanta forumo, qua ne esas guidata da movadala Idisto e di qua la tituli di la rubriki esas en mala Ido, ma la mesaji ibe esas en korekta linguo. Yen la adreso di ca forumo : idisto@groups.msn.com .

Fine, me havas inklineso por la forumo ido-italiano@yahoogroups.com pro ke me chefe provizas lu per mesaji, quankam me nule savas la Italiana.

REVUI E LIBRI

La precipua revuo di nia movado esas PROGRESO, qua esas l'organo dil ULI. Ol havas nun nova redaktero s-ro Pontnau e lu esforcas vivigar ol tre bone danke propra kreiveso e nova idei. Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestioza interretala revuo ADAVANE! kontenas anke komenco di Biblioteko virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso: <http://es.geocities.com/krayono/publikaji.html> .

Ultre lo, samaloke on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro.

Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la suba adreso : <http://www.literaturo.ido.li/>